

de de sevinçle karşılandı. Zira isyan süresince Şam bölgesi ile kesilen bağlantı yeniden sağlanmıştı. Canbirdi'nin bertaraf edilmesi dolayısıyla oldukça rahatlayan Mısır Beylerbeyi Hayır Bey Şam yolunun açıldığını tüccarlara bildirmiş, ayrıca Canbirdi isyanına katılmış olup da Kahire'de saklananların derhal teslim olmaları için gönderilen fermanı halka ilân ettirmişti.

BİBLİYOGRAFYA :

TSMMA, nr. E 5469, 5599, 6198, 8120, 8313; İbn İyâs, *Bedâ'î' u'z-zühûr*, V, 130-132, 159-161, 320, 338, 367-368, 375-377, 380-383, 388; Sücûdî, *Selimmâne*, TSMK, Revan, nr. 1284, vr. 60^b-66^a, 79^b; Keşfi, *Selimmâne*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2147, vr. 87^a-89^b, 107^b; Bostan, *Süleymannâme*, TSMK, Revan, nr. 128, vr. 7^a-10^a; Matrakçı Nasuh, *Süleymannâme*, TSMK, Revan, nr. 1286, vr. 13^a-33^a; Sivâsî, *Süleymannâme*, TSMK, Hazine, nr. 1340, vr. 12^a-19^b; İbn Tolun Muhammed b. Ali, *İ'lamü'l-verâ* (nşr. M. Ahmed Dühmân), Dimaşk 1984, s. 195-196, 230, 236-237, 244-253, 297-299; Celalzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, vr. 29^b-40^a; Lutfî Paşa, *Târih*, İstanbul 1341, s. 253-256, 294-296; Feridun Bey, *Münşeât*, I, 452-457; II, 482-483, 486-488, 492, 494, 497; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârih*, II, 361-364, 381; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, I, 168-171; Solakzâde, *Târih*, s. 437; Hammer (Atâ Bey), V, 13-14, 270-271; Hüseyin Gazi Yurdaydın, *Kanunî'nin Cülûsu ve İlk Seferleri*, Ankara 1961, s. 7-14; Danişmend, *Kronoloji*, II, 65-67; Harb Abdülhamid Zanatî, *Selim I'nin Suriye ve Mısır Seferi Hakkında İbn İyâs'da Mevcut Haberlerin Selimmâmelerle Mukayesesi: XVI. Asır Osmanlı Memlûkları Kaynakları Hakkında Bir Tetkik* (doktora tezi, 1980), İÜ Ktp., nr. 14517, s. 146-155; Salahaddin Tansel, "Silahşor'un Fetihnâme-i Diyâr-ı Arab Adlı Eseri", *TY*, I/2 (1958), s. 294-320; I/3 (1961), s. 430-454; J. L. Bacqué-Grammont, "Une Lettre de Cänberdi Gazzâlî", *Studies on Turkish-Arab Relations*, I, İstanbul 1986, s. 23-29; a.mlf., "Şah İsmail ve Canberdi Gazali İsyanı", (trc. M. Şakiroğlu), *Erdem*, V/13 (1990), s. 227-237; M. Tayyib Gökbilgin, "Süleyman I", *İA*, XI, 101-102; [Bekir Kütükoğlu], "Sinan Paşa", a.e., X, 664-665; P. M. Holt, "al-Ghazâlî, Džänbirdi", *EI*² (İng.), II, 1042.

FERİDUN EMECEN

CANBOLAT BEY TÜRBESİ

Kıbrıs Magosa'da adanın fethi sırasında şehid düşen kumandanlardan birinin türbesi.

Kilis emiri olup önce Lefkoşe savaşlarında bulduktan sonra Magosa kuşatmasına katılan Canbolat Bey ve türbesine dair fazla bilgi yoktur. Ancak Magosa kuşatması sırasında şehid düşen birçok Osmanlı kumandanından biri olduğu tahmin edilen Canbolat Bey hakkında ilgi çekici bir efsane anlatılır. Buna göre Can-

bolat Bey, şehre girişi engellemek üzere yapılmış ve üzerinde keskin bıçaklar olan çark denilen büyük bir tekerleğin dönüşünü durdurmak için atıyla birlikte bu korkunç savunma silâhının üzerine atmıştır. Ancak yabancı kaynaklar böyle bir savunma aletinin varlığından bahsetmezler. Canbolat Bey'in kuşatmaya katılarak Magosa istihkâmları önünde şehid olduğu ise bir gerçektir. Magosa Kalesi'nin güneydoğu ucunda olan Venedikliler'in mühimmat deposunu koruyan büyük yuvarlak burç (Torrine del Arsenale-Arsenal Bastion), 1571'de Türk topçularının şiddetle hücum ettikleri yer olmuştu. Top mermileriyle tahrip edilen bu burç fetihten sonra onarılarak içi bir türbeye dönüştürülmüş ve buraya Canbolat Bey'in kabri yapılmıştır.

Eski bir fotoğrafta etrafı demir parmaklıkla çevrili basit bir sanduka görülmektedir. Kıbrıs Vakıflar Arşivi'nde bu türbe ile ilgili bir dosyanın bulunduğu M. Haşim Altan'ın yayınından öğrenilmektedir. Türbe 1968 yılında yeniden düzenlenerek müze haline getirilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

G. Jeffery, *A Description of the Historic Monuments of Cyprus*, Kıbrıs 1918, s. 109; İsmet Konur, *Kıbrıs Türkleri*, İstanbul 1938, rs. 19 (kabrin fotoğrafı); Cevdet Çağdaş, *Resim ve Kitabelerle Kıbrıs Türk Devri Eserleri*, Lefkoşe 1965, s. 45; Oktay Aslanapa, *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, İstanbul 1975, s. 25; M. Kâmil Dürüst, *Kıbrıs Rehberi*, İstanbul 1983, s. 59; Mustafa Haşim Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıfları Tarihi*, Kıbrıs 1986, I, 847; II, 1347, nr. 522 (vakif dosyası hak.); Semavi Eyice, "Kıbrıs Tarihi ve Türk Eserleri", *TTK Belleteni Kıbrıs Özel Sayısı*, sy. 44-323 (1974), s. 14.

SEMAVİ EYİCE

CANBOLAT el-EŞREFİ

(جان بلاط الأشرفی)

el-Melikü'l-Eşref Ebü'n-Nasr
Cânbulât el-Eşrefi
(ö. 906/1501)

Memlûk sultanı
(1500-1501).

1461 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Emîr Yeşbek'in Çerkez asıllı memlûk*ü olup onun yanında bir müddet kaldı ve bu sırada Kur'an'ı ezberledi. Daha sonra Yeşbek tarafından diğer memlûklerle birlikte Sultan Kayıtbay'a takdim edildi. Canbolat'ı satın alarak askerî eğitime tâbi tutan Kayıtbay onu âzat etti. Hükümdarın muhafızları arasına katılan Canbolat haseki olarak görev yaptığı sırada birkaç defa hac kervanını Hi-

caz'a götürüp getirdi. Bir müddet sonra "emîr-i aşere" rütbesine yükseltildi (894/1489). Bu rütbede iken Kâbe örtüsünü taşıyan kafileye emirlik yaptı ve hankah nazırlığı görevlerini üstlendi. 1496'da emîr-i tablhâne oldu ve Osmanlı ülkesine elçi olarak gönderildi. Kendisine Memlûk Devleti için hayatî ehemmiyeti olan memlûk satın alma görevi verildi. Ardından "emîr-i mie" rütbesine yükseldi. Kayıtbay'ın ölümüne kadar Memlûkler'in en yüksek askerî rütbesi olan bu rütbesini korudu. Kayıtbay'ın oğlu el-Melikü'n-Nâsir Muhammed'in saltanatı sırasında devâdâr-ı kebir, bir müddet sonra da Halep nâibi oldu.

el-Melikü'z-Zâhir Kansu Gavri Canbolat'ı önce Şam (Suriye) nâibliği, ardından da Mısır ülkesi atabegü'l-asâkirliği görevine getirdi. Böylece Canbolat Memlûk Devleti'nde sultanlıktan sonraki en yüksek makama kadar çıkmış oldu. Tomanbay'ın isyanı sırasında Kansu Gavri âsilerle baş edemeyeceğini anlayarak gizlice Kal'atülcebel'den inip saklanınca Mısır iki gün sultansız kaldı. Bunun üzerine 2 Zilhicce 905'te (29 Haziran 1500) ümerâ ve askerler kaleye çıkarak kimi sultan yapacaklarını müzakere ettiler. İsyanın elebaşısı olan Emîr Tomanbay sultan olmak istediği halde Canbolat'tan ve emîr-i silâh Tenibek'ten çekindiği için bu arzusunu açığa vurmaya cesaret edemedi; askerlerin muhalefetine rağmen Canbolat'ın sultan olmasında ısrar etti. Halife Müstemsik - Billâh ve dört mezhebin başkadılarının da onayı ile el-Melikü'z-Zâhir Kansu tahttan indirildi, yerine el-Melikü'l-Eşref lakabıyla Canbolat sultan ilân edildi.

Canbolat'ın saltanatının ilk günlerinden itibaren başlayan karışıklıklar bir türlü yatışmadı. Canbolat sultan olduğu sırada isyan halinde bulunan Şam nâibi Kasrûh'a haberci göndererek kendisini atabegü'l-asâkir olarak Kahire'ye davet etti. Ancak Kasrûh isyanını sürdürdü. Öte yandan Mısır'daki askerlere cülûs bahşisi verebilmek için Canbolat müslüman, hıristiyan, yahudi, tüccar, devlet görevlisi ayırımı yapmadan herkesten zorla para toplamaya başladı. Bir taraftan da Kasrûh'un isyanını bastırmak maksadıyla Tomanbay'a vezirlik, üstâdüddârlık, devâdâr-ı kebirlik ve emîr-i silâhlık gibi önemli görevler verdi. Böylece Canbolat'tan daha güçlü duruma gelen Tomanbay sultandan yana görünüyordu, ancak bir türlü Kasrûh'un üzerine yürümüyordu. Nihayet kalabalık bir ordu ile Kasım